

EN TIDNING FRÅN
KOMMUNINVEST
3 2021

dialog

Återhämtning

KONJUNKTURINSTITUTETS PROGNOSCHEF
YLVA HEDÉN WESTERDAHL SER NORMALLÄGET KOMMA TILLBAKA

Tema
SATSNING
PÅ FORSKNING

Hållbarhet
SÅ FUNGERAR
TAXONOMIN

Intervju
HON STÄRKER
SAMARBETET

FOTO: ROBIN ANDERSSON

Tomas Werngren
vd Kommuninvest

OAVSIKTLIGA SIDOSKADOR

COLLATERAL DAMAGE ÄR det engelska uttrycket för militära sidoskador som uppstår oavsiktligt eller genom misstag. Begreppet används i första hand om skadeverkningar på civil egendom och civilpersoner. Dessvärre går det att tillämpa i Kommuninvests fall när det gäller riksdagens planer på en så kallad riskskatt för kreditinstitut. I det förslag till lagtext – lagrådsremiss – som regeringen har tagit fram, görs bedömningen att beskattningen av kreditinstitut som vid en finansiell kris riskerar att orsaka väsentliga indirekta kostnader för samhället, bör öka.

Det kommunala finanssamarbetet – Kommuninvest – lämnar inga allmänna synpunkter på behovet av en riskskatt. Däremot reagerar vi starkt emot att det kreditinstitut som ägs av flertalet svenska kommuner och regioner ska betala en sådan. Kommuninvest är inte en kommersiell, högrisktagande och vinstjagande bank. Kommuninvest är en ekonomisk förening utan enskilt vinstintresse. Resultatet av verksamheten återförs till medlemmarna i form av låga räntor och eventuell återbäring. För medlemmarna har samarbetet under årens lopp inneburit miljardbelopp i besparingar. Pengar som använts till välfärdsinvesteringar som skolor, äldreboende, sjukhus, bostäder. Kommuninvest – tillsammans med liknande verksamheter i Europa – betraktas av EU som ett offentligt utvecklingskreditinstitut, alltså med ett samhällsnyttigt syfte.

En svensk kommun kan inte gå i konkurs. Och som medlem måste man teckna en solidarisk borgen – en för alla, alla för en. Med andra ord garanteras skulder och andra åtagandet av den offentliga sektorn. Den kommunala beskattningsrätten är grundlagsskyddad. Dessa fakta resulterar i att Kommuninvest har högsta möjliga kreditbetyg, tripple-A, av kreditvärderingsinstitutet Moody's och Standard & Poor's.

Detta talar för att Kommuninvest bör undantas den planerade riskskatten.

Riskskattens ekonomiska effekter för det kommunala finanssamarbetet skulle bli allvarliga. År 2022 kommer skatten för oss att bli cirka

280 miljoner. År 2023 och framåt – minst 330 miljoner. Utan riskskatt är verksamhetens kostnader 250 miljoner. En riskskatt innebär följaktligen att de årliga kostnaderna mer än fördubblas. Vem måste betala kalaset? Svar: Kommuninvests medlemmar – svenska kommuner och regioner. Och ytterst skattebetalarna.

I DAG SKILJER det sex kronor mellan den kommun som har högst skattesats och den som har lägst. Riskskatten skapar ytterligare polarisering. För våra utlåningsräntor måste höjas för att betala denna skatt. Majoriteten av medlemmarna – små och medelstora kommuner – har ingen annan långgivare att vända sig till. En effekt av riskskatten är att kommunerna kommer att betala olika ränta på sina lån. En räntenivå för de stora kommunerna som klarar av sin upplåning genom att ge ut egna obligationer – och en annan för resten.

Det sistnämnda känns märkligt. De kommuner och regioner som har egen upplåningsverksamhet berörs i den upplåningen nämligen inte av en riskskatt. Men en kommunal samverkan motverkas i form av denna extraskatt. Detta i ett läge då nära 60 procent av den lokala offentliga verksamhetens totala lånebehov sker via Kommuninvest. Och då 96 procent av landets kommuner och 65 procent av regionerna är medlemmar.

NATURLIGTVIS HAR KOMMUNINVEST uppvaktat företrädare för riksdagspartierna. Men de verkar huka sig för den kostnadseffekt riskskatten har på svenska kommuner och regioner. Detta är egendomligt med tanke på att i princip samtliga kommunala och regionala politiker applåderar kommunal finanssamarbetet.

För att ändå avsluta med något positivt, så finns förstås möjligheter att hitta lösningar på den uppkomna situationen framöver. Under alla omständigheter kommer vi att stå upp för våra medlemmar. I dag och i morgon. Vår övertygelse är att samarbete vinner i längden.

KOMMUNINVEST

Kommuninvest ägs av svenska kommuner och regioner och är kommunksektorns största långgivare.

dialog

Kommuninvest Dialog

ges ut av Kommuninvest Ekonomisk förening i samarbete med Springtime-Intellecta.

Adress:
Box 124
701 42 Örebro

Besöksadress:
Drottninggatan 2
Fenixhuset

Telefon:
010-470 87 00

Hemsida:
www.kommuninvest.se

E-post:
andreas.ericson@springtimeintellecta.se

Ansvärlig utgivare:
Tomas Werngren, VD

Redaktör:
Andreas Ericson

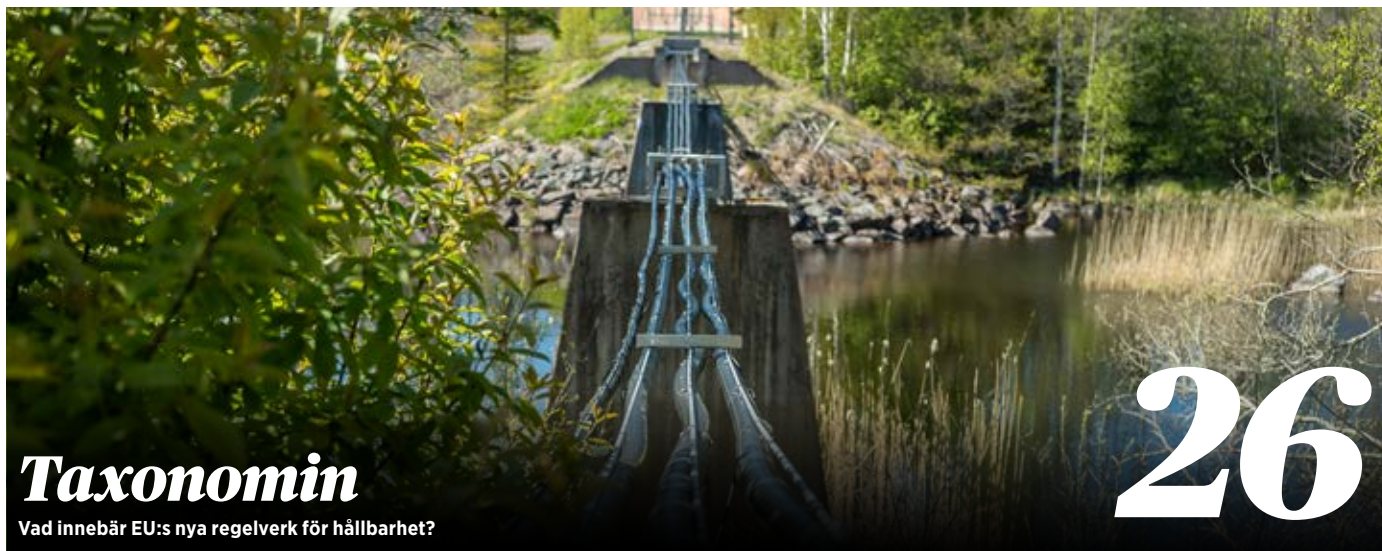
Omslagsfoto:
Stina Gullander

Tryck:
Prinfo Welins
Örebro 2021

Dialog trycks på Edixion offset som är ett klimatkompenserat papper.

#3 2021

Taxonomin

Vad innebär EU:s nya regelverk för hållbarhet?

26

Forskning

Kommuninvests Forskningsberedning arbetar på ett nytt sätt.

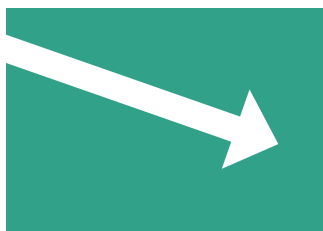
6

Intervju

Ylva Hedén Westerdahl på Konjunkturinstitutet om läget i ekonomin

18

16

Ny rapport

Lägre tillväxt i kommunernas lån

24

Utredning

Nya regler för ekonomisk styrning

25

Krönikan

Malin, HR-chef, om det nya normala

31

Förnyaren

Drönare rättar felen i kartan

Noterat

20 nya bolag

UNDER SOMMARLOVET SKAPADE 27 Norrtäljeungdomar totalt 20 företag genom utbildningsprojektet Egen sommar. Kommunen betalade inte ut någon lön, utan bidrog med utbildning och stöd till ungdomarna. Tillsammans omsatte Egen sommar-företagen ca 217 000 kr och gjorde en vinst på ca 182 000 kr. Projektet avslutades med framgång när de unga entreprenörerna fick presentera sina företag inför kommunalråd, näringslivsrepresentanter, kommundienstjänstemän och föräldrar.

Kommuninvest välkomnar Täby kommun

TÄBY KOMMUN BLIR den 293:e medlemmen i Kommuninvest. Medlemskapet var ett logiskt val utifrån Täby kommuns centrala frågor om en kostnadseffektiv finansiering, ett aktivt näringsliv och valfrihet. Kommuninvest säger att medlemskapet gör organisationen ännu starkare och hjälper den att åstadkomma mer i sin finansiella samverkan.

100 000

DRYGT SÅ MÅNGA personer fick under år 2020 stöd från kommunernas arbetsmarknadsenheter, enligt en ny rapport från SKR. De vanligaste åtgärderna var arbetsprövning och träning, hjälp med att söka jobb och ordna praktikplatser, samt att ge stöd till praktikanter och handledare på arbetsplatser. Nettokostnaden för insatserna uppgick till 4,9 miljarder kronor.

Lomma hamn.

Lomma kommun bäst igen!

LOMMA KOMMUN TAR återigen första platsen som Sveriges bästa kommun att leva i. Nyhetsmagasinet Fokus har i sin årliga undersökning sammanställt hur Sveriges 290 kommuner presterar i tolv olika kategorier, bland annat bostadsmarknad, utbildning, kommunal ekonomi, och demografisk utveckling.

Vårgårda har bästa företagsklimatet

VÅRGÅRDA KOMMER ETTA i Svenskt Näringslivs årliga rankning av kommuners företagsklimat, medan Härryda kommer tvåa. Solna, som toppat rankningen de senaste 13 åren, hamnar på tredje plats. Rankningen baseras dels på enkätsvar från cirka 30 000 företag runt om i landet, dels på statistik från SCB.

Självkörande bussar utforskar Vallastaden

DE TVÅ SJÄLVKÖRANDE bussar som sedan februari 2020 trafikerat Campus Valla i Linköping utökar sin rutt till bostadsområdet Vallastaden. Trafiken är ett av projekten i forskningsplattformen "Ride the Future". Andra projekt är bland annat hur personer med synnedsättningar kan använda bussarna, samt hur barn och äldre upplever dem. Deltar gör Linköpings kommun, Östgötatrafiken, Linköpings Universitet, samt en rad andra aktörer från akademi och näringsliv. Bussarna heter Reza och Busse.

1 miljard dollar

KOMMUNINVEST LÅNADE UPP 1 miljard USD (ca 8,6 miljarder SEK) i en ny 4-årig obligation. Investerarintresset för obligationen var stark, orderboken uppgick till över 2,1 miljarder USD och omfattade fler än 50 investerare. Obligationen prissattes 1 baspunkt under swap-räntan och 29,8 baspunkter över amerikansk motsvarande statsobligation.

Kommunal samverkan stärker vikingaborg

TRELLEBORGS MUSEUM OCH Visit Trelleborg har på uppdrag av Kultur- och fritidsnämnden skapat en arbetsgrupp om det vikingatida besöksmålet Trelleborgens utvecklingspotential. Analysbolaget Kairos Future utför en förstudie som tillsammans med annat material ska utmynna i en framtidsanalys av Trelleborgens attraktivitet som besöksmål. Trelleborgen har tusentals besökare varje år och beskrivs som viktig för det lokala näringslivet.

Klartecken för Umeås kollektivtrafikprogram

GRÖNT LJUS FÖR nytt kollektivtrafikprogram i Umeå kommun. Umeås kollektivtrafikprogram ska effektivisera framkomligheten genom mer förutsägbara restider, ökad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning, samt öka turtätheten och trafiksäkerheten. Målet är att 65 procent av Umeåbornas resor inom tätorten år 2025 ska ske genom kollektivtrafik, cykel eller till fots.

Bygglövsbil för byggsugna Huddingebor

EN BYGGLOVSBIL KÖRD av bygglövsexperter ska underlätta för Huddingebor som går i byggtankar. Syftet med bilen är att ge Huddingebor möjligheten att diskutera bygglov med experter innan de påbörjar sina projekt, så att de blir mer förberedda om vad som krävs och enklare kan söka bygglov. Bygglövsbilen kommer under hösten 2021 besöka Stuvsta, Glömsta, Skogås och Huddinge centrum med start den 30 september.

Mer forskning efterlyses

Kommuninvests Forskningsberedning har till uppgift att stödja och bidra till mer forskning om kommunsektorn. Nu har den hittat nya arbetsformer i jakten efter forskare som vill bidra till större förståelse för sektorns verklighet – och dess framtid.

TEXT ANDREAS ERICSON

Strax före sommaren kom rapporten "Kommunsektorn i förändring". Syftet med rapporten, som är utgiven av Kommuninvests Forskningsberedning, är att övergripande beskriva de utmaningar sektorn står inför, och väcka intresse för forskning rörande sektorns utveckling.

Rapporten är en del av ett nytt, mer proaktivt sätt, som Forskningsberedningen har börjat arbeta på.

– Vi bestämde oss för att göra om hur vi finansierar forskning. Vi går från stipendieform till utlysningar som syftar till mer bestämda uppdrag, säger Emelie Värja, som är Forskning- och utbildningschef på Kommuninvest.

Rapporten är ett underlag som beredningen skrivit tillsammans, med ambitionen att få mer nytta för de resurser som läggs på forskning.

– Med nytta menar vi helt enkelt glädje och nytta för våra medlemmar. Tanken är att resultatet ska bli forskningsrapporter som är praktiska och tillämpbara, det handlar både om att sprida redan existerande forskning och att ta fram ny kunskap om de frågor vi tror är viktiga att undersöka.

EMELIE VÄRJA BERÄTTAR att man från Forskningsberedningens sida menar att det främst är inom tre övergripande områden som mer forskning behövs:

1. De kommunala finansernas ekonomiska hållbarhet
2. Likvärdighet i kommunal verksamhet
3. Förändring av ledningsfunktioner

– De kommunala finanserna sätts under ökat tryck. Efterfrågan på kommunala tjänster kommer öka mer än intäkterna, vilket gör att vi kommer behöva hitta nya sätt att möta en efterfrågan. När det gäller likvärdighet vet vi att det finns stora skillnader i skattesatser. Det är svårare att veta om vi har skillnader i likvärdighet. De kvalitetsmått vi har besvarat inte riktigt det. Vi behöver ta fram bättre mått för att utveckla och effektivisera sektorn, säger Emelie Värja och fortsätter:

– När det gäller den tredje punkten, ledningsfunktioner, har det visat sig att skillnaden i effektivitet mellan kommuner inte kan förklaras av hårda värden, utan det handlar om ledning, styrning och organisation. Därför tycker vi att det är ett område som är viktigt att belysa.

ULF RAMBERG ÄR docent i företagsekonomi och är verksam som forskningsledare vid KEFU* vid Lunds universitet. Han är också medlem i Forskningsberedningen och ser arbetet där som långsiktigt.

– Vi ska vara en aktiv part i att bejaka den här typen av forskning. Vi försöker belysa ett antal exempel i den första rapporten vi skrivit. Det här är något man behöver jobba med kontinuerligt under ganska lång tid, säger han och fortsätter.

– Det är ju ett dilemma att forskarens "belöning", det vill säga antalet publicerade artiklar i vetenskapliga tidskrifter inte alltid är liktydigt med påverkan. Vi behöver få unga forskare att också komma nära praktiken.

Ulf Ramberg har följt kommunala frågor sedan 1990-talet. Han tycker samverkan kring

FORSKNINGSBEREDNINGEN

Sören Häggroth
(ordförande) Doktor
i statsvetenskap

Pär Österholm
Professor i finansiell ekonomi
vid Handelshögskolan
vid Örebro universitet

Ulf Ramberg
Docent vid
Företagsekonomiska
institutionen, Ekonomihögskolan
vid Lunds universitet

Josefina Syssner
Biträdande professor i
kulturgeografi och prefekt vid
institutionen för Kultur och
sambälle vid Linköpings
universitet.

Emelie Värja
Doktor i nationalekonomi och
Forsknings- och utbildnings-
chef i Kommuninvest

Mer information om
Kommuninvests Forsknings-
beredning finns på hemsidan
kommuninvest.se

Där finns också den rapport
som skrivits av beredningen
själva för att utgöra
startskottet på arbetet.

*KEFU är en förkortning av
"Rådet för kommunalekonomisk
forskning och utbildning"

→

” Kommuninvest har ett fantastiskt nätverk.

ULF RAMBERG

Docent vid
Företagsekonomiska
institutionen, Ekonomihögskolan
vid Lunds universitet

forskning är spännande. Han beskriver precis som Emelie Värja ett antal viktiga frågeställningar för kommunsektorns framtid.

– Rekrytering är förstås en verklig ödesfråga, och en man har talat om under långt tid. Det är svårt att rekrytera och de som sitter inne med kompetensen och förmågan är oftast väldigt dyra att få fatt i.

ULF RAMBERG BESKRIVER arbetet i beredningen som en succesiv process.

– Vi söker former. Första rapporten är tänkt att fungera som en plattform utifrån vilken andra forskare ska hämta inspiration och söka medel. Alla är välkomna att söka. Ju fler vetenskapliga ämnen vi kan korsbefrukta, desto bättre. Vi hoppas sedan att det färdiga resultatet ska kunna kvalificera diskussionen ytterligare.

Vad skulle du själv säga annars är de viktigaste områdena att forska kring?

– Jag tror det är viktigt att ha många dörrar öppna. En fråga handlar om den stegvisa förskjutningen åt att använda mer digitala redskap. Det är en process vi har påbörjat, men det är på intet sätt så att vi ligger i fronten där, eller befinner oss där vår digitala myndighet vill att vi ska vara. Det är viktigt att beforska.

Ett annat område Ulf Ramberg nämner är precis som Emelie Värja också tar upp, den framtida skattekraften som ska finansiera välfärdsuppdraget.

– Det är en ödesfråga. Det är inte så att uppdraget definieras om bara för att resurserna ökar eller minskar. Statsbidragens inverkan är naturligtvis också en jätteviktig fråga. Nu har också det regionala fastighetsinnehavets betydelse aktualiserats i samband med att vi befinner oss i en period med stora investeringar.

– Går vi sedan in på mitt område, nämligen organisation, ledarskap och styrning, finns också många relevanta frågor. Det kan handla om att ifrågasätta befintliga strukturer och hitta nya vägar framåt. Det är inte så att en lösning passar för alla, varje kommun har speciella förutsättningar.

Ulf Ramberg tycker det är positivt att en aktör som Kommuninvest väljer att engagera sig i forskning kring sektorn.

– Kommuninvest har ett fantastiskt nätverk och når ut till många. Därför är det väldigt bra att de gör sådan en satsning. Ju fler aktörer som tycker det är viktigt att beforska kommunsektorn, desto bättre. Det handlar om hur vi ska hantera framtiden tillsammans och där

” Det viktiga är att ämnet är relevant för medlemmarna.

kan forskningen göra stor nytta. Så jag tycker Kommuninvest gör helt rätt, inte minst för att det finns starka samband mellan investeringar och hur vi ser på framtiden.

Finns det risk att kommunsektorn lite glöms bort i forskningssammanhang och även i debatten generellt, till förmån för staten eller näringslivet?

– Den risken finns alltid. Det är också lätt hänt att det samhällsdebatten ägnar sig åt är de stora tätorternas och städernas problem. Men många av de problem som finns på mindre orter finns också på större, och tvärtom, säger Ulf Ramberg.

Det talas ofta om kommunsektorns stora utmaningar. Ulf Ramberg håller med om att det finns en del problem som det ser ut idag.

– Det har varit lite pyspunka länge. Det kan man leva med, men när man börjar gå på fälgarna blir det svårare. Det hade varit intressant med en något mer övergripande diskussion om hur vi vill att välfärden som system betraktat ska fungera. Vi begränsar oss gärna till att bara prata om enskilda delar. Vi skulle kanske behöva en systemomstart, en revitalisering av hur vi tänker oss att helheten ska fungera tillsammans. Det är en svår diskussion att föra, men det hade varit spännande om vi nådde dit.

Hur kan forskningen bidra där?

– Genom att peka på komplexiteten och hur de olika delarna hänger ihop.

Emelie Värja ser gärna att de forskare som ansöker till Forskningsberedningen är en blandning mellan nya unga och mer seniora.

– Det är mindre intressant vem man är, det viktiga är att ämnet är relevant för medlemmarna.

Hur ofta kommer Forskningsberedningen fatta beslut om nya satsningar?

– I alla fall två gånger per år. Det beror på hur många ansökningar som kommer in och hur mycket resurser som respektive projekt söker. Vi ser gärna en stor spridning på uppdragen, allt från mindre uppdrag som en litteraturoversikt till mer omfattande projekt som tar fram helt ny forskning.

Hur har intresset varit hittills?

– Att vi gjort om systemet har mottagits på ett bra sätt från forskarsamhället. I den första rundan fick vi in ett antal ansökningar, och där har vi accepterat fem uppdrag. Nu när vi går ut igen ska det bli intressant att se om intresset fortfarande är stort. Vi vill ju också fungera som ett nätverk där forskare kan sprida sin forskning och där kommunerna ska kunna ta den till sig. ■

HAN VILL GÅ PÅ DJUPET OM SAMVERKAN

Gissur Ó Erlingsson var en av de första som hörde av sig till Kommuninvests Forskningsberedning efter årets upprop efter idéer. Efter att ha gjort en litteraturöversikt över den existerande forskningen om mellankommunal samverkan menar han att området förtjänar mer uppmärksamhet – både från verksamma i kommunsektorn och från andra forskare.

TEXT ANDREAS ERICSON

GISSUR Ó ERLINGSSON

År: Biträdande professor vid Centrum för kommunstrategiska studier vid Linköpings Universitet

Bor: Gnesta

Ålder: 47

Bakgrund: Fil dr i statsvetenskap. Disputerade 2005 med en avhandling som handlar om varför nya partier bildas i kommuner. Har sedan dess bland annat forskat på lokalpolitiker och varför de hoppar av sina uppdrag samt offentlig korruption.

För Gissur Ó Erlingsson är forskning om kommunsektorn ett intresse som sträcker sig långt tillbaka. Redan den första b-uppsatsen handlade om det och sedan har det fortsatt. Numera är han biträdande professor vid Centrum för kommunstrategiska studier vid Linköpings Universitet. Under de senaste 25 åren har han ägnat sig åt ett antal olika nedslag kring kommunerna.

– Just nu är faktiskt jag involverad i tre projekt med kommuner som huvudsakligt fokus, varav ett är ett Formas-finansierat projekt där vi vill försöka laga några kunskapsluckor som jag identifierade i rapporten till Kommuninvests Forskningsberedning, berättar han.

Rapporten – Mellankommunal samverkan: Vad är känt om dess effekter? – har Gissur Ó Erlingsson skrivit tillsammans med Zeth Isaksson och Bo Persson. Det är en litteraturstudie över det som forskarvärlden än så länge vet om mellankommunal samverkan. Rapporten kommer publiceras under hösten som en av de första i Forskningsberedningens nya arbete att tillgängliggöra verksamhetsnära forskning om kommunsektorn.

Hur kom du i kontakt med Forskningsberedningens utlysning?

– Jag upptäckte för en tid sedan att Kommuninvest har börjat intressera sig för och uppmantra till forskning runt om i Kommunsverige, men jag minns inte exakt hur jag snubblade över utlysningen. Men sedan en tid tillbaka har jag noterat Kommuninvest intresse för forskning och hållit mig a jour med beredningens arbete. Även att Emelie Värja är verksam vid Kommuninvest tycker jag signalerar att man börjat ta frågan om forskning på stigande allvar, jag hade ganska bra koll på hennes avhandling när den kom.

Så vad vet vi då om den mellankommunal samverkan som blivit så populär på senare år?

– Det är lite blandat. Internationellt är det sedan några år ett mycket levande forskningsfält där man i stor utsträckning intresserar sig för effekterna av samverkan. I den internationella litteraturen finns exempel på studier med ganska avancerade metoder som försöker fånga den kausala effekten av samverkan på en rad olika typer variabler, framför allt skulle

”

*Vi uppmuntrar ofta
samverkan, men
utvärderar den nästan
aldrig.*

jag säga på kostnadsbesparing, säger Gissur Ó Erlingsson.

DET RELATIVT STORA utländska intresset står i bjärt kontrast mot situationen i Sverige. Här har mellankommunal samverkan blivit mycket vanligt de senaste åren, men forskningen om effekterna av fenomenet är relativt lättträknad.

– Vi har ju sett en närmast explosionsartad ökning av formell samverkan i form av exempelvis kommunalförbund och gemensamma nämnder. Det är också något som staten har uppmuntrat, exempelvis genom att upprepade gånger ändra i lagstiftningen för att underlätta samverkan, nu senast under arbetet med den stora kommunutredning som avslutades förra året, säger Gissur Ó Erlingsson och fortsätter.

– Inom sektorn anses samverkan vara ett bra sätt att hantera framtida problem. Men paradoxen här är att det inte finns några uppföljningar eller utvärderingar om huruvida all denna samverkan leder till de saker man hoppas det ska leda till.

De uttalade målen för samverkan brukar vara kostnadsbesparing, bättre service och

ett bättre serviceutbud, samt att det ska göra det lättare att rekrytera kompetenta medarbetare.

– Men enligt vad vi ser i vår översikt av den svenska forskningslitteraturen så finns det bara en handfull studier som undersökt utfallet. Och det är – enligt min bedömning i alla fall – egentligen bara en som uppfyller kriterierna på riktigt bra forskningsdesign för att komma åt kausala effekter, nämligen den om räddningstjänst som gjordes av 2020 års kommunutredning.

Du nämner att du jämför med internationell forskning, hur lätt är det egentligen att dra slutsatser från sådan när det gäller svenska förhållanden?

– Inte alls lätt, vilket vi också för en diskussion om i rapporten. Kommuner kan ha olika uppdrag och vara olika stora i olika länder. Sedan skiljer sig också lagstiftningen när det gäller samverkan, i vissa länder som exempelvis Frankrike och Finland finns en tvingande samverkan. Så det går inte riktigt att generalisera rakt av från andra länders erfarenheter.

– Men jag tror att det går att plocka några principiella lärdomar från den internationella forskningen för att sedan applicera på Sverige. Jag ser vår översikt i rapporten som ett försök att knuffa

svenska forskare närmare den internationella forskningen för att där kunna hitta bra ledtrådar till var man kan söka också i våra mellankommunala samarbeten.

Som Gissur Ó Erlingsson säger är den svenska forskningen kring effekter av mellankommunal samverkan än så länge ganska begränsad.

– Det var slående. Vi kan förstås ha missat något, men vi har hittat fyra studier med effekter som huvudfokus, varav två använde statistiska metoder och två använde intervjuer. Den som jag bedömer som riktigt bra är den som

spretar en del, visar den rapport Gissur Ó Erlingsson och hans medförfattare skrivit till Kommuninvest. Det finns exempel på studier som pekar på att samverkan kan leda till både kostnadsbesparingar och ett bättre serviceutbud, men det finns andra som tvärtom kommer fram till att samverkan kan fungera kostnadsdrivande och dessutom göra verksamheten mer svårstyrd.

– Samverkansförvaltningarna riskerar att bli lite av en stat i staten som är svåråtkomliga för politiken. Men sammanfattningsvis är det så att resultaten spretar. Därför behövs det empiriska studier i Sverige, där man också tittar på

olika typer av samverkan, eftersom det verkar spela ganska stor roll för framgången om vilken typ av verksamhet man samverkar om, säger Gissur Ó Erlingsson.

Är det verkligen så att demokratin behöver bli lidande?

kommunutredningen lät göra för att utvärdera samverkan kring räddningstjänst. Just det är ett populärt föremål för samverkan. Det man kom fram till är att den sammanlagda effekten verkar vara plus minus noll, det vill säga att man ser ingen skillnad mellan att driva i samverkan och i egen regi. Däremot fanns skillnader när man bryter ner det på kommuntyper, det verkar funka bättre i storstadsregioner.

Även de internationella studierna

Vilka lämpar sig bättre respektive sämre?

– Det verkar vara så att tekniska och relativt sett mer opolitiska verksamheter som exempelvis räddningstjänst är lättare att samverka om, än de som tenderar att bli mer politiserade. Man pratar ibland om att verksamheter som kan ha en lite mer lokal logik, exempelvis förskola, skola, hemtjänst, kräver en viss lokalkännedom och kan också bli föremål för skilda ideologiska och politiska uppfattningar.

Blev du överraskad av resultatet av er studie?

– Jag var ganska bekant med litteraturen sedan tidigare, så jag anade var vi skulle hamna, det vill säga att resultaten i forskningen skulle spreta lite. Det är ganska logiskt tänker jag, att olika verksamheter med olika kostnadsfunktioner gynnas i olika grad av stordriftsfördelar. Men det fanns några andra saker som överraskade mig.

– **DET FÖRSTA VAR** att enligt teorin är det som jag sa tidigare ofta tre saker man vill uppnå med samverkan; kostnadsbesparing, bättre service och att underlätta rekrytering. I den forskning som görs uppehåller man sig väldigt mycket vid kostnadssidan, medan man mer sällan undersöker servicesidan. Det skulle ju kunna vara så att uteblivna kostnadsbesparingar visar sig i bättre service.

– **DET ANDRA ÄR** något jag kanske borde ha förstått redan innan, men som jag inte hade tänkt så mycket på, nämligen att antalet parter i ett samverkansprojekt kan påverka hur det går. Det finns en del som tyder på att ju fler man blir, desto svårare blir det att styra. För att uttrycka sig lite mer formellt, verkar transaktionskostnaderna öka ju fler aktörer som ska jobba tillsammans. Så storleken på samverkan spelar roll.

– **DEN TREDJE LÄRDOMEN** rör den svenska debatten. Det har oftast ansetts vara självklart att även om samverkan kan leda till effektivitet, så kommer det också leda till att verksamheten blir svårare att styra och att demokratin blir lidande eftersom ansvarsutkrävandet blir svårare. Men den senare effekten har man inte empiriskt forskat på, utan närmast bara tagit för givet. Är det verkligen så att demokratin behöver bli lidande? Enligt vilket måttstock då? Är det relevant att jämföra med något slags idealtillstånd? Snarare skulle man kunna jämföra med verkliga politiska institutio-

ner, som exempelvis förutsättningar för ansvarskrävande i ett kommunalt bolag eller en nämnd eller varför inte EU?

När det gäller framtiden är Gissur Ó Erlingssons kalender full av nya projekt för vidare forskning. Förutom att fördjupa sig i mellankommunal samverkan ska han också studera stad vs landspänningar i Sverige för att se om dessa ger upphov till etablissemangskritiska rörelser och värderingar, samt att för sns räkning skriva en demokratirådsrapport för 2022 om den lokala demokratin.

Hur kommer det sig att just mellankommunal samverkan är ett av de framtida projekten?

– Just det jag beskrivit tidigare – att vi ofta uppmantrar samverkan men nästan aldrig utvärderar den är något som gnagt i mig länge. Så frågan har kommit naturligt för mig.

Vad tror du framtiden bär med sig för den mellankommunala samverkan? Kommer dess popularitet bestå?

– Det jag tror och hoppas är att vi får ett interaktivt utbyte mellan hur man i praktiken experimenterar med samverkan i kommunsektorn och forskningen. Jag hoppas att vi forskare kan bli lite bättre på att beforska området och sedan föra en dialog med beslutsfattare i kommunsektorn om vilka områden det verkar vara mer gynnsamt att samverka på, och hur man kan organisera samverkan så att den så blir mer fördelaktig.

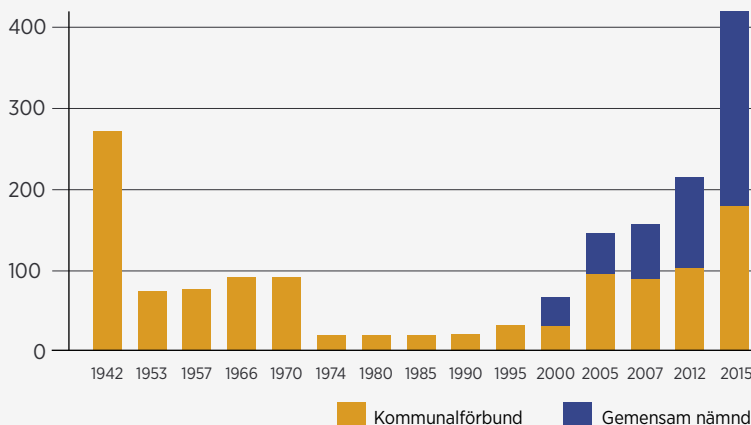
Något annat du vill lyfta fram när det gäller framtida forskning kring kommunsektorn?

– Ja, om jag får göra ett medskick är det att jag gärna ser fler nationalekonomer. Vi har märkt de senaste decennierna att nationalekonomerna ofta är metodologiskt väldigt vassa. Men de har sällan varit inne på forskningsområdet mellankommunal samverkan. Det skulle vara väldigt intressant om de tog sig an och analyserade området mer med sina sofistikerade forskningsdesigner och metoder. ■

Samverkansförvaltningarna kan bli lite av en stat i staten.

ANTAL FALL AV KOMMUNAL SAMVERKAN I SVERIGE 1942–2015

Källa Folkesson, A (2017), "Mellankommunal samverkan – den bortglömda kommunreformen"

NY VÄGLEDNING FÖR KOMMUNERNAS BORGENSavgIFT

RÄTT avgIFT MED NY GUIDE

Att kommuner och regioner går i borgen för kommunala och regionala bolag är sedan länge etablerad praxis. För att inte snedvrída konkurrensen måste bolagen betala en borgensavgift. En ny vägledning ska underlätta när avgiftens storlek bestäms.

TEXT CARL-JOHAN LILJEGREN

SOFIA FRÄNDBERG

finansrådgivare på Kommuninvest

Vi finns givetvis tillgängliga för den som behöver ett bollplank.

När en kommun går i borgen för eller lån till ett kommunalt bostadsbolag innebär det att bolaget får en ekonomisk konkurrensfördel i förhållande till motsvarande privata bostadsbolag. För att kompensera – och säkra neutrala konkurrensförhållanden – ska kommunen därför ta ut en borgensavgift av det kommunala bostadsbolaget. Detta innebär, enligt konkurrens- och EU:s statsstödsregler, samt allbolagen att avgiften ska vara marknadsmässig.

– Att säkerställa att borgensavgiften är rätt är viktigt. Den får varken vara för hög eller för låg. Är den för låg innebär det en otillåten subvention till det kommunala bolaget, och om den är för hög är det en otillåten värdeöverföring från bolaget till kommunen, säger Sofia Frändberg, finansrådgivare och produktansvarig för rådgivning gällande borgensavgifter på Kommuninvest.

Svårigheten är att fastställa vad som är marknadsmässigt och det är här den uppdaterade vägledningen, som är anpassad för kommunala bostadsbolag, men kan användas även för alla andra typer av kommunala och regionala bolag, kommer in.

– Den förra vägledningen om kommunala borgensavgifter gavs ut 2012 och sedan dess har marknadsförhållandena ändrats dramatiskt. Många kommuner får inte längre offerter från bankerna och har därför svårt att jämföra den ränta de får hos Kommuninvest med marknadsräntorna, säger Sofia Frändberg.

DESSUTOM HAR FRAMVÄXTEN av internbanker i många kommunkoncerner inneburit att det nu är vanligt att borgensavgiften tas ut som ett räntepåslag på övriga internbanksavgifter. Upplägget är annorlunda men funktionen densamma.

Vägledningen är en rekommendation som ska underlätta för kommunerna att fastställa en relevant borgensavgift och även kunna visa

vilka kriterier och metoder som de använt vid en eventuell granskning eller domstolsprövning.

– Många kommuner har haft samma borgensavgiftsnivå i många år och det har förekommit granskningar där kommuner inte haft tillräckligt med dokumentation om hur de kommit fram till sina borgensavgifter. Om en kommun gör enligt vägledningen så ska man förhoppningsvis tåla en granskning. Men man måste göra arbetet med genomlysningen själv, säger Sofia Frändberg.

FÖR ATT BESTÄMMA storleken på borgensavgifterna behöver man ett marknadspris på motsvarande lån. Men eftersom ett sådant ofta inte är möjligt att få fram har Kommuninvest skapat ett index som ska underlätta vid bedömningen av vad ett rimligt marknadspris är på ett lån utan kommunal borgen. Indexet finns tillgängligt på hemsidan och uppdateras kontinuerligt. I indexet ingår alla svenska bolag som är ratade och ger ut obligationer. Bolagen är indelade i tre kategorier efter sin kreditvärdighet.

– Utgångspunkten är att en rimlig skattning av marknadspriset för lån till ett kommunalt bostadsbolag borde kunna göras på basis av lånevillkoren i marknaden för privata företag som i viktiga avseenden liknar det kommunala bolaget i fråga, säger Sofia Frändberg.

Det första steget man behöver göra är därför att bedöma det kommunala bostadsbolagets finansiella styrka utifrån ägardirektivet.

– Beroende på hur väl utformade och dokumenterade dessa är varierar omfattningen på detta arbete. Det är viktigt att man har gedigna underlag både för att kunna bedöma bolagens

finansiella styrka och för att tåla en eventuell granskning, säger Sofia Frändberg.

Varje lån bör dessutom bedömas enskilt. Lånevillkoren, både med och utan borgen, varierar ju beroende på belopp, löptid, säkerhet och tidpunkt för upptagande av krediten.

Viktigt är också att beakta att de fördelar som ett kommunalt bostadsbolag har av att kommunen går i borgen eller ger lån inte bara omfattar lägre ränta.

– När borgensavgiften fastställs måste även de uteblivna kostnader som den kommunala borgen innebär läggas till. Det handlar främst om utebliven kostnad för pantbrev, eller att inte behöva driva ett marknadsprogram, säger Sofia Frändberg.

Den uppdaterade vägledningen finns tillgänglig som nedladdningsbar PDF på Kommuninvest.se. På hemsidan finns även ytterligare referensinformation, en sammanställning av upplåningsräntor för privata företag, och diagram som visar på borgensspreaden, det vill säga de generella skillnaderna i upplåningsräntor mellan privata företag och kommuner/regioner. Dessutom finns ett räkneexempel avsett att ge praktisk vägledning för hur man kan gå tillväga för att göra sin egen analys och med hjälp av referensinformationen skatta marknadspris och borgensavgift.

– Givetvis är Kommuninvests finansrådgivare också tillgängliga för den som behöver ett bollplank att diskutera med, stöd och rådgivning för att komma fram till marknadsmässiga borgensavgifter, säger Sofia Frändberg. ■

”

Många kommuner har haft samma borgensavgiftsnivå i många år.

Sofia Frändberg,
finansrådgivare Kommuninvest

VÄGLEDNINGEN

har tagits fram av Kommuninvest, SKR och Sveriges Allmännyttan. Den finns tillgänglig att ladda ner på kommuninvest.se

Minskad tillväxt på lånen

Nu har Kommuninvests årliga sammanställning av den kommunala låneskulden kommit. Under 2020 kom låneskuldens tillväxttakt att nästan halveras jämfört med året innan. Pandemin ligger bakom mycket, med lägre kostnadstryck och stora statliga bidrag. Men även nya befolkningsprognoser kan påverka framtida investeringsplaner och därmed även det framtida finansieringsbehovet.

TEXT ANDREAS ERICSON

Kommunsektorns samlade låneskuld ökade under 2020 med 39 miljarder kronor. Det motsvarar en tillväxttakt på 5,3 procent. Denna tillväxttakt är betydligt lägre än 2019 års tillväxt på 10,1 procent. Orsaken är enligt Låneskuld-rapporten en kombination av lägre kostnadsökning, statliga bidrag och lägre investeringsnivåer.

INVESTERINGARNA LANDADE enligt rapporten på 184 miljarder, en minskning med 9 miljarder kronor. För första gången sedan insamlandet av data som inleddes 2007 minskade investeringsnivån.

– Ja, det är första gången vi ser en minskning av investeringarna, säger Kommuninvests Forsknings- och Utbildningschef Emelie Värja. Hon vill dock varna lite för att dra för stora växlar på förra årets siffror.

– Vi vet att siffrorna från 2020 har påverkats av pandemin, så det är svårt att dra några slutsatser från dem. Men vi ser att tillväxttakten har minskat. Det är ganska stor skillnad mellan 2019 och 2020, och det beror på pandemin.

Det finns även andra förändringar i

hur kommuner och regioner har investerat under förra året.

– Vi ser också att fördelningen av investeringarna har förändrats något, exempelvis har fastigheternas andel av investeringarna gått ner något. Det är i regionerna som investeringar har påverkats allra mest, vilket är naturligt eftersom det är deras verksamhet som varit allra mest påverkad av pandemin. Man har skjutit upp en del investeringsprocesser och fokuserat på verksamheten, fortsätter Emelie Värja.

ANGÅENDE DEN KOMMUNALA ekonomin som helhet heter det i Låneskuld-rapporten att ”[...]kommunsektorns, med dess omfattande välfärdsuppdrag, har påverkats kraftigt av pandemin. Centrala verksamheter så som sjukvård, äldreomsorg och utbildning har under pandemin fått genomgå kraftiga omprioriteringar och utstått hög belastning.”

Emelie Värja tror att ett betydande investeringsbehov kvarstår och kommer att fortsätta påverka kommunsektorn framåt.

– Vi ser ju fortsatt ett stort behov av investeringar där det framför allt hand-

lar om underhåll och renovering, och att ersätta gamla byggnader med nya. Framför allt många regioner bygger nytt just nu, eller planerar för det.

Så det är mer ett hack i kurvan än en förändring av trenden på längre sikt?

– Ja, så kan man säga. Men det som också kan påverka och göra det till mer än bara ett hack är att befolkningsprognosen har skrivits ner. Det kan få ett mer bestående avtryck. scb har gjort om sina fertilitetsantaganden och räknar inte längre med att antalet barn kommer öka, utan tvärtom minska fram till 2030. Det får ju förstås betydelse exempelvis för hur mycket förskolor man behöver bygga, säger Emelie Värja.

Detta påverkar också hur Kommuninvest ser på framtiden.

– Vi har reviderat ner vår låneskuld-prognos något. Delvis på grund av de stora statsbidragen som sektorn mottagit under pandemin, men också på grund av en något lägre investeringstillväxt än vi trodde före pandemin, säger Emelie Värja.

Vad betyder det här för kommunsektorns planering?

”

SCB har gjort om sina fertilitetsantaganden och räknar inte längre med att antalet barn kommer öka, utan tvärtom minska fram till 2030.

EMELIE VÄRJA

Forsknings- och utbildningschef på Kommuninvest.

– Det påminner om det vi har sett i Valfärdsekonomernas rapporter. Eftersom vi har sett förändringar i de parametrar som driver investeringar, ska man se över sina befolkningsprognoser. Det kan vara förnuftigt att ta en extra titt på investeringsplanerna och se om något behöver revideras utifrån förändrade prognoser, säger Emelie Värja.

Något annat du vill uppmärksamma när det gäller just befolkningsförändringar och dess påverkan på investeringsbehovet?

– Vi har också sett att urbaniserings-trenden minskat under pandemin. Inte försvunnit, men minskat. Vi kan inte dra för stora växlar av det än, men man ska hålla ett öga på utvecklingen. Är det så att människor blivit mer benägna att bo lite längre bort från de stora städerna? Pendlingskommunerna har ju ökat länge. Kanske kommer den här trenden påverka platser som ligger än längre bort, i det som idag är lågpendlingskommuner. Kommer man kunna fortsätta att arbeta mer på distans därifrån? Det får framtiden utvisa, säger Emelie Värja.

KOMMUNKONCERNERNAS genomsnittliga investeringsnivå uppgick till 14 800 kronor per invånare 2020, vilket kan jämföras med 15 300 kronor per invånare 2019. För regionerna var motsvarande siffra 3000 kronor per invånare. Det finns stora skillnader mellan kommuner och regioner i olika delar av landet. På länsnivå investerade kommunerna mest i relation till invånarantalet Västerbotten och Östergötland. Lägst var nivån på Gotland. ■

5,3%

Så mycket ökade kommunsektorns skuld i procent under 2020.

”

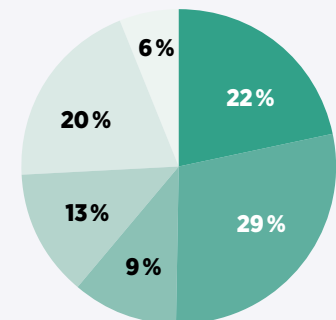
Vi ser ett fortsatt stort behov av investeringar.

Emelie Värja, forsknings- och utbildningschef på Kommuninvest.

39 miljarder

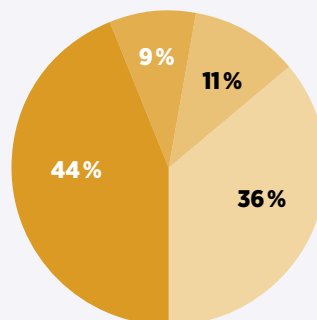
Så mycket ökade kommunsektorns skuld i kronor under 2020.

FÖRDELNING AV INVESTERINGARNA I KOMMUNKONCERNERNA

■ Bostäder 22%
 ■ Övriga fastigheter 29%
 ■ Energi och bredband 9%
 ■ VA och avfallshantering 13%
 ■ Infrastruktur 20%
 ■ Övrigt 6%

FÖRDELNING AV INVESTERINGAR I REGIONKONCERNERNA

■ Fastigheter 44%
 ■ Kollektivtrafik och infrastruktur 36%
 ■ Vårdutrustning 11%
 ■ Övrigt 9%

184 miljarder

Kommunsektorns totala investeringar under 2020.

YLVA HEDÉN WESTERDAHL

Namn: Ylva Hedén Wester Dahl

Ålder: 55 år

Bor: Vasastan i Stockholm.

Bakgrund: Doktor i nationalekonomi från University of London. Tidigare bland annat chef för nationalräkenskaperna på SCB, prognoschef på Finansdepartementet och chef på Utredningsenheten på Riksbanken.

”Sverige tuffar på”

Som prognoschef på Konjunkturinstitutet är det Ylva Hedén Westerdahls jobb att ge beslutsfattare bästa vägledning om vart den svenska ekonomin är på väg. Ett uppdrag som visat sig krävande under pandemin. Men nu ser hon ljuset i tunneln.

TEXT: ANDREAS ERICSON FOTO: STINA GULLANDER

Pandemin drog in över Sverige i mars 2020. Till en början innebar det att Ylva Hedén Westerdahl och hennes medarbetare på Konjunkturinstitutet plötsligt befann sig på okänd mark. De tidigare arbetsmetoderna räckte inte till för att beskriva läget i ekonomin.

– Våren 2020 var vi tvungna att börja tänka på ett nytt sätt. Den officiella statistik vi har att utgå ifrån i form av nationalräkenskaperna kommer med en fördröjning på 60 dagar. Under pandemin har saker förändrats snabbare än så. Till en början kändes det som att vi inte hade fast mark under fötterna, säger hon.

Lösningen blev att delvis hitta och analysera nya indikatorer. Snabbindikatorer som görs varje månad blev viktigare.

– Men också de hade ju ett visst ”lagg”. Vi började ställa extrafrågor till vår företags- och hushållsundersökning Barometern varannan vecka. Så vi började också titta på exempelvis korttransaktionsdata och internetsökningar. Det är ju inte officiell statistik, men gav en uppfattning om riktningen vilket var bra när allt gick så fort. Efter

”

Så är det under kriser, man lär sig att man ibland behöver jobba kvickare.

Ylva Hedén Westerdahl,
prognoschef för Konjunkturinstitutet

→

”

*Vi bedömer att vi kan gå in
i en mild högkonjunktur i
slutet av nästa år..*

Ylva Hedén Westerdahl,
prognoschef för Konjunkturinstitutet

ett tag började andra myndigheter lägga upp ny statistik också, exempelvis Tillväxtverket. Vi kunde också se hur många som utnyttjade korttidspermitteringen, vilket också gav viss uppfattning om läget.

NU DRYGT ETT och ett halvt år in i pandemin har dock läget stabiliserats och mycket har återgått till det gamla.

– Vi jobbar väldigt annorlunda nu jämfört med när pandemin började. Vi har börjat gå tillbaka till att använda våra modeller igen och titta på de vanliga indikatorerna. Helt enkelt återgå till mer normalt prognosarbete.

En del av det nya sättet att tänka kommer dock finnas kvar tror Ylva Hedén Westerdahl.

– Ja, nu tittar vi mer på exempelvis korttransaktionsdata och hur många som är på arbetsplatsen som en indikator. Men det känns också tryggt att gå tillbaka till tidigare dataserier

Har ni lärt er nya sätt att arbeta under pandemin?

– Vi har nog fått lära oss att det ibland krävs att man är uppfinningsrik och kreativ. Och att inte alltid sätta så hårda restriktioner på det egna arbetet. Det hade varit lätt att tänka att ”det där är inte officiell statistik” och inte tagit hänsyn till vissa faktorer. Men vi har fått anpassa oss till läget. Ibland nästan koka soppa på en spik och ta vad man har. Så är det under kriser, man lär sig att man ibland behöver jobba kvickare.

I Konjunkturinstitutets senaste prognoser har utsikterna blivit ganska optimistiska. Pandemins grepp om ekonomin verkar bedarra.

– Vi ser att vi går ut från lågkonjunkturen vid årsskiftet eller början av nästa år. Det är ju ingen exakt vetenskap det här, men vi bedömer att vi kan gå in i en mild högkonjunktur i slutet av nästa år, säger Ylva Heden Westerdahl.

HON ÄR NOGA med att påpeka att det är en övergripande bild, som inte kommer stämma för alla företag och aktörer. Läget är olika i olika delar av ekonomin, och i olika delar av landet.

"Det som man tagit för självklart tidigare, gå till gymmet, träffa vänner och familj, gå på teater, resa. Som alla andra tror jag." Ylva Hedén Westerdahl om vad hon saknat under pandemin.

– Tillverkningsindustrin går på högvarv, det är framför allt den som dragit upp konjunkturen hittills. Där skriker man både efter komponenter och personal.

Aven hotell och restaurang har börjat hitta tillbaka och även där har Konjunkturinstitutet sett tecken som tyder på brist på arbetskraft.

Sysselsättningen generellt bedömer Konjunkturinstitutet kommer att släpa efter den ekonomiska utvecklingen i övrigt.

– Så brukar det se ut när vi lämnar en lågkonjunktur. Först får de som redan är anställda börja jobba fullt ut, sedan övertid. Nästa steg är att man nyanställer. Det kan också dröja ett tag innan företag och arbetstagare hittar varandra.

Finns det något under pandemin som förvånat dig som prognosmakare? Något i hur människornas beteende eller ekonomins funktion som helhet som du inte hade räknat med?

– Vi trodde att restriktionerna skulle slå mycket hårdare, både på konsumtionen i landet och exporten. De prognoser vi gjorde när vi var mitt upp i första vågen pekade på att ekonomin skulle falla med sju procent under 2020. Men företagen har varit väldigt uppfinningsrika och har lyckats hålla produktionen igång.

Att såväl människor som företag har kunnat anpassa sig tror Ylva Hedén Westerdahl delvis har att göra med de stora stödprogrammen. Korttidspermitteringen har underlättat för arbetsgivare, samtidigt som människor fortsatt kunna behålla jobbet med den trygghet det innebär.

– Sedan måste jag säga att jag blev väldigt förvånad över utvecklingen på börsen och på husmarknaden. Men så här i efterhand är det kanske inte så förvånande. En felbedömning vi också gjorde var att vi trodde att arbetslösheten skulle gå upp mycket mer än den faktiskt har.

STATENS ROLL HAR under pandemin varit viktig. Regeringen har sjösatt flera olika typer av stöd-paket riktade både mot privata som offentliga

→

aktörer. Ylva Hedén Westerdahl talar om staten som "försäkringslösning" för företag, individer och kommuner.

– Jag tror det är bra att man valt att göra som man gjort och gått in och stöttat. Bland annat genom statsbidrag till kommunerna. Det har skapat en trygghet. Kommunerna har varit pressade länge. Jag tror det har varit viktigt för framtidstron för hushåll, kommuner och företag att staten har funnits där som garant.

När regeringens budgetproposition kom tidigare i höstas hörde Konjunkturinstitutet till de instanser som var skeptiska till inriktning och hur budgeten motiverades. För expansiv givet läget, var en kommentar från flera ekonomer.

– Så tänkte vi också. 40 miljarder ansåg vi var ett mer välavvägt utrymme för reformer. Vi tycker att när vi är på väg in i normalkonjunktur behöver en budget inte motiveras av stabiliseringspolitiska skäl. Sverige tuffar på. Många vill anställa och expandera. Då känns retoriken att "kickstarta Sverige" lite märklig.

Finns det några orosmoln på himmelen om vi tittar framåt i tiden? Bortom de prognoser ni gjort?

– Jag håller självklart tummarna för att pandemibekämpningen går i rätt riktning. Många stater – bland dem dock inte Sverige – har ju ansträngda statsfinanser efter de åtgärder som vidtagits. Frågan är vad som skulle hända vid ytterligare restriktioner och nedstängningar om man skulle behöva gå in och återigen stötta företag och individer? Därför är det viktigt att fortsatt följa smittspridningen.

– En annan sak rör värdekedjorna och leveransproblemen i ekonomin. Det kan leda till ökade priser som skulle kunna sätta igång en spiral av inflationsförväntningar och kompensatoriska lönekrav. Då kanske penningpolitiken kommer agera tidigare än förväntat. Men än så länge har vi inte sett några tecken på en sådan utveckling.

– För det tredje är det långtidsarbetslösheten. De som nu får jobb är de som har den starkaste anknytningen till arbetsmarknaden. Men hur ska de som är sämre rustade komma in på arbetsmarknaden och inte stanna i utanförskap?

Du nämnde tidigare att alla kanske inte känner igen sig i Konjunkturinstitutets prognoser. Olika sektorer och olika landsändar drabbas ju olika av ekonomins utveckling. Har ni funderat på att göra mer regionala prognoser?

”

Vi vet alla att kommunsektorn står inför stora utmaningar framöver.

Ylva Hedén Westerdahl,
prognoschef för Konjunkturinstitutet

*"Det har fungerat förvånansvärt bra."
Ylva Hedén Westerdahl om att arbeta
hemifrån under pandemin.*

– Det är ju inget nytt att det skiljer sig åt beroende på var i landet man befinner sig. Så har det varit länge. Finanskrisen drabbade exempelvis inte Stockholm lika hårt som andra delar av landet. Så jag kan förstå att både enskilda kommuner och regionala näringsidkare är intresserade av mer lokala prognoser. Risken är ju att väldigt få känner igen sig i den berättelse som vi berättar, eftersom den gäller ett genomsnitt för Sverige som helhet. Så vi har pratat om att göra regionala prognoser ibland, men ändå valt att inte göra det eftersom de är svårare att göra, då det inte finns så mycket data för olika regioner. Det är delvis en resursfråga också.

Du har varit verksam med den här typen av makroekonomiska frågor länge. Hur skulle du säga att den ekonomiska nedgång vi upplevt i samband med pandemin skiljer sig från tidigare kriser, som exempelvis 90-talskrisen och finanskrisen?

– Det som är slående är att indikatorerna nådde botten snabbare än vi tidigare kriser, och vände sedan uppåt snabbare. Det här är ju inte en strukturell kris på samma sätt som 90-talskrisen var. Både den och finanskrisen hade ju en skuldproblematik. Det tar längre tid att ta sig upp när man behöver spara sig ur krisen. Det behöver vi inte nu. Både penningpolitik och finanspolitik har varit expansiva.

Något särskilt kommunsektorn borde tänka på nu?

– Vi vet alla att kommunsektorn står inför stora utmaningar. Enligt våra beräkningar kommer det bli tufft att uppfylla uppdraget. Det finns olika lösningar, antingen hoppas på mer generella statsbidrag eller att höja skatterna. Samtidigt får man också fundera på hur man ska jobba med produktivetsförbättringar i den egna verksamheten. Men det är väl inga nyheter för dem som jobbar i sektorn? ■

Nu har utredningen ”En effektiv ekonomistyrning i kommuner och regioner” landat hos kommunminister Lena Micko. Utredaren Clas Olsson besökte Kommuninvests webinarium och presenterade sina tankar.

BÄTTRE STYRNING PÅ EKONOMIN

I sin sammanfattning skriver utredningen bland annat att man inte ser några betydande ekonomiska problem på sektornivå. ”Kommunsektorn har sammantaget genererat överskott av rimlig storlek under de senaste 15 åren”.

MEN UTREDNINGEN noterar också ett antal kommuner och regioner som inte har nått upp till kraven på god ekonomisk hushållning och inte heller vid upprepade tillfällen klarat balanskravet. En annan iakttagelse är att sektorns låneskuld har ökat markant.

När det gäller förslag på förändringar anser utredare Clas Olsson, som vanligtvis är Generaldirektör på Ekonomistyrningsverket, inte att systemet behöver reformeras i grunden, men däremot behöver bli tydligare på några punkter. Begreppet ”god ekonomisk hushållning” föreslås också bytas ut till ”god kommunal hushållning”.

BLAND ANDRA FÖRSLAG i utredningen finns:

- Kommuner och regioner ska upprätta ett tioårigt program för god kommunal hushållning. Där ska finnas mål och riktlinjer.
- Budget och treårsplan ska innehålla mål som utgår från det antagna tioårsprogrammets.
- Balanskravet blir kvar, men modifieras delvis. De ”synnerliga skäl” som tidigare kunnat åberopas för att underbalansera budgeten tas bort.
- Ekonomiskt överskott ska kunna sparas i en resultatreserv.
- Resultatutjämningsreserven avvecklas succesivt då den inte ansetts fylla syftet.
- Stärkt uppföljning av budgeten genom att delårsrapporten förenklas och tidigareläggs. Senast i juni ska fullmäktige behandla en förenklad delårsrapport som omfattar minst tre månader.

- Revisionen får ett utökat uppdrag att granska regelefterlevnad inom den ekonomiska förvaltningen.

UTREDNINGEN FÖRESLÅR ATT lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2023.

– Jag ser fram emot att ta del av betänkandet. Kommuner och regioner har en avgörande betydelse för välfärden i Sverige. Därför är det viktigt att lagstiftningen ger goda förutsättningar för en ekonomistyrning så att kommuner och regioner ska kunna möta framtida utmaningar, sa civilminister Lena Micko i samband med att utredningen presenterades.

Clas Olsson har också medverkat på ett webinarium hos Kommuninvest där han presenterade utredningen och tankarna bakom. Där kommenterades också förslaget av Kommuninvests Forsknings- och utbildningschef Emelie Värja. Webbinariet finns att se på Kommuninvests Youtube-kanal.

TEXT: ANDREAS ERICSON

DET NYA NORMALA – EN RÄTTIGHET, FÖRMÅN ELLER EN SKYLDIGHET?

SVERIGES ARBETSPLATSER ÖPPNAR upp och tiden post-corona är plötsligt här. Vi har digitaliserat oss snabbare än vi hade kunnat på egen hand och vi har bevisat att distansarbete inte bara är möjligt, utan även gett stora fördelar för både arbetsgivare och arbetstagare. Men vad innebär det nya normala i praktiken?

Med Twitter i täten har flera stora företag som t.ex. Microsoft och Facebook stolt presenterat sina ”work-from-anywhere”-policies, där personalen själva kan avgöra vart arbetet ska bedrivas. Andra företag, som t.ex. Mentimeter, väljer istället att satsa stort på att uppgradera sina kontorsytor till ”post-covid 2.0” för att locka tillbaka sin personal. Företaget Tre går ännu längre och har nyligen infört hundvänliga zoner för att attrahera medarbetarna att komma tillbaka. De flesta tjänsteföretag verkar hålla sig på en svensk lagom-nivå och tillåter ett par dagar i veckan hemma, eller en viss procentsats.

EN DEL ARBETSTAGARE anser att de efter 1,5 års hemarbete ganska fritt bör få bestämma var och när de ska utföra sitt arbete. Flera fackförbund är nog med att betona individens behov som en grund i överenskommelser för en medarbetares möjlighet till flexibelt arbete, och Jusek passar också på att betona att detta synsätt bör speglas i anställningsavtal.

”

Vi har skyldigheten att skapa vårt eget nya normala.

Flexibelt arbete tenderar att beskrivas som något av en rättighet. Men när blev det i så fall det?

Stefan Tengblad, professor vid Human Resource Management vid Göteborgs universitet, har publicerat en artikel rörande just flexibelt arbete. Han rekommenderar att man undviker standardlösningar. I stället bör man se till vad som kan vara bäst för just den egna verksamheten. Eventuellt hemarbete ska motiveras mest utifrån ett organisatoriskt perspektiv. Arbetet bör bedrivas där det är mest värdeskapande, produktivt och effektivt. Kristina Hane, utvecklingsstrateg på Sobona, påminner oss om arbetsgivarens rätt att leda och fördela arbetet. Fortsatt hemarbete bör inte accepteras utan analys och diskussion. Det ska finnas en tydlighet i att detta i så fall utgör frihet under ansvar, att hemarbetet skall vara produktivt och

värdeskapande och inte någon personalförmån.

FÖR ATT PLOCKA russin ur den här Covid-kakan som vi önskat fick, så handlar det till syvende och sist om vilka arbetsuppgifter som passar vart och organisationens specifika behov och förutsättningar. Utifrån dessa behöver vi tillsammans identifiera vilka arbetsuppgifter som lämpar sig för distansarbete och vilka som passar bättre att utföra hemifrån. Varken bolagets behov eller medarbetarens arbetsuppgifter är statiska utan förändras över tid och i sin natur vilket innebär att nivån på flexibiliteten behöver utvärderas och justeras över tid. Därav det svåra, eller rentav orimliga, i att avtala nivå av flexibelt arbete i ett anställningsavtal eller en policy.

VILKET FÖRHÅLLNINGSSÄTT kommer bli det mest hållbara i längden? Jag tror att det är dialog och pragmatism som kommer att behöva gälla. Det innebär att man som bolag utgår från sitt uppdrag och bygger en organisation som är anpassningsbar, flexibel och inriktad på att skapa nytta.

Vi har skyldigheten att skapa vårt eget nya normala. Med en nyfikenhet, öppenhet och ett experimenterande kan vi tillsammans skapa välfungerande, flexibla och hållbara arbetsplatser.

Revolution på vägen mot hållbarhet

EU:s taxonomi för hållbarhet har varit en omdiskuterad fråga hela året. Men vad innebär det egentligen och hur påverkas Kommuninvest och dess kunder?

TEXT: ANDREAS ERICSON

Kommuninvests Hållbarhetschef Björn Bergstrand har ägnat mycket tid åt taxonomin och åt att förklara det nya systemet.

– Taxonomin är inte mindre än en revolution på de finansiella marknaderna, säger han och fortsätter:

– Man kan säga att ambitionen är att så att säga tända lampan över det finansiella systemet. I dag finns det ganska liten insyn i hur pengar används i samhället. Vi vet förstås att en stor del av det som brukar kallas pengaflödena går till saker som inte är förenligt med en långsiktig hållbar utveckling. Solklara exempel på det är exempelvis kolkraftsutvinning och oljeexploatering bara för att nämna några av de värsta syndabockarna.

Bakgrunden till EU-taxonomin är Parisavtalet som slöts 2015. Där landade världens länder i tre övergripande målsättningar. (Se faktaruta om Parisavtalet.) Förutom temperaturmålet och behovet av klimatanpassningsåtgärder, är målen en omställning av de finansiella flödena så att de också samverkar och kan understödja utvecklingen mot de två andra målen.

– Taxonomin är ett väldigt konkret uttryck för den målsättning som formulerades i Parisavtalet. Tre år senare 2018 kom EU-kommissionen med sin handlingsplan

BJÖRN BERGSTRAND

Hållbarhetschef på Kommuninvest

98%

Av EU:s totala koldioxidutsläpp täcks av taxonomin.

FAKTA: TAXONOMIN

Regeringen beskriver EU-taxonomin så här på sin hemsida:

”Syftet med EU:s taxonomi är att hjälpa investerare att identifiera och jämföra miljömässigt hållbara investeringar genom ett gemensamt klassificeringssystem för miljömässigt hållbara ekonomiska verksamheter. [...] Taxonomin är ett viktigt verktyg för att nå EU:s klimatmål och målsättningarna inom EU:s gröna tillväxtstrategi, den gröna given.”

för finansiering av hållbar tillväxt, där man presenterade ett antal förslag och åtgärder för att leva upp till målet i avtalet avseende finansiella flöden.

DETTA INNEBÄR EN hel del förändringar när det gäller lagar och regler. Ett helt batteri nya regelverk tillkommer för att säkerställa att det finansiella maskineriet kalibreras för att understödja en hållbar utveckling.

– Vi kommer få ett nytt direktiv för hållbarhetsredovisning. Vi har ju redan idag krav på att företag ska ha med en hållbarhetsrapport i sin årsredovisning, och från 2023 utvidgas kravet till betydligt fler företag, och rapporteringskraven blir betydligt mer omfattande, säger Björn Bergstrand.

Taxonomin omfattar en mycket stor del av den totala ekonomin.

– Ja, så är det. Kommuner omfattas visserligen inte av rapporteringskraven direkt, men är många gånger låntagare och eftersom de som lånar ut pengar omfattas av rapporteringskraven kommer även kommuner påverkas den vägen, säger Björn Bergstrand och fortsätter:

– Det är det jag menar med att man tänder lampan. Taxonomi innebär en definition av vad det är i ekonomin som är hållbart. Det handlar om att bestämma vilka krav som ska ställas på en ekonomisk

”

*Vi har en i
grunden positiv
inställning till
taxonomin.*

verksamhet för att den ska anses miljö- och klimatmässigt hållbar.

BJÖRN BERGSTRAND MENAR att man kan beskriva taxonomi som ett uppslagsverk innehållandes en lång rad kravspecifikationer på det mesta av allt som görs: byggen, elproduktion, fjärrvärme och så vidare.

– 98 procent av EU:s totala koldioxidutsläpp täcks av taxonomin i sin nuvarande version. Det handlar alltså om en mycket genomgripande förändring som omfattar de allra flesta av ekonomins aktörer, inklusive kreditgivare som Kommuninvest. Det är en förändring med ett mycket rimligt och gott syfte. Ytterst handlar det om att med hjälp av ökad information kunna bidra till att pengar styrs mot det vi menar är långsiktigt hållbart.

Vad innebär det mer konkret för Kommuninvest och för dess kunder?

– Kommuninvest påverkas på olika sätt. Det tillkommer en tvingande lagstiftning som gör att vi behöver rapportera taxonomiförenligheten i vår affär, det vill säga i vår balansräkning. Då behöver vi rapportera för egen del och för våra låntagare.

– För att klara den typen av åtagande kommer vi behöva be våra låntagare om information om hur stor del av deras egen verksamhet som är taxonomiförenligt. Det →

SEKTORER SOM OMFATTAS AV TAXONOMIN:

- Skogsbruk
- Miljöåtgärder
- Tillverkning av batterier, cement, stål, vätgas mm
- Elproduktion, ellagring, fjärrvärme/-kyla mm
- Vatten, avlopp, avfall, sanering
- Transport
- Byggnader
- Info- och kommunikationsteknik
- Professionella tjänster, FoU

55%

Är EU:s nya mål när det gäller omfattningen på unionens utsläppssänkning mellan 1990 fram till 2030.

EU-HANDLINGSPLAN FÖR HÅLLBAR FINANSIERING

1 Omdirigera kapitalflöden mot en mer hållbar ekonomi.

2 Integrera hållbarhet i riskhanteringen.

3 Främja transparens och långsiktighet på finansmarknaden och i ekonomin som helhet.

” En revolution på de finansiella marknaderna

är alltså nya typer av informationskrav som vi inte ställt tidigare, men som vi kommer behöva ställa.

Ytterligare en aspekt som kan komma att påverka Kommuninvests verksamhet är möjligheten att frivilligt ansluta ramverket för gröna obligationer till en tänkt kommande europisk grön obligationsstandard. Där är dock inget beslut fattat.

– Det är i sig ett ganska stort arbete eftersom taxonomin är ganska komplex. Vi ska utvärdera förutsättningar för att ansluta oss. Vi för en diskussion just nu med företrädare för medlemmar och kunder.

I en tidigare intervju på Kommuninvests hemsida från i våras utvecklade Björn Bergstrand sina tankar just kring de gröna obligationerna:

– Vår ambition är att taxonomianpassa ramverket för gröna obligationer. Men det ska vi göra på ett omsorgsfullt vis. Vi kommer att göra en analys av på vilket sätt och i vilket tempo det är rimligt att gå fram. Vilka möjligheter har våra låntagare att hantera de krav som tillkommer? Vad kan genomföras direkt – och vad kan kanske lämnas till senare? Det upplägg som vi landar i måste fungera för kommunsektorn.

– Det är angeläget att se till att vi inte mer än nödvändigt försvårar för låntagare som vill finansiera sig grönt. Erfarenheten av den gröna finansieringen är att den hos våra låntagare bland annat ger stärkta kunskaper, ökad transparens och stimulans av siloöverbryggande samverkan. Det är viktigt att detta kan fortsätta frodas.

– Om man ska vara lite krass kan man konstatera att ingen är tvingad att finansiera sig grönt. Alla kommuner och regioner gör detta frivilligt. Det finns alltid en möjlighet

att i stället finansiera sig på traditionellt sätt. Därför behöver vi säkerställa att det även fortsättningsvis är attraktivt att ge sig in i en process kring ett Grönt lån, sa Björn Bergstrand den gången.

DEN SOM HAR hängt med i diskussionerna kring taxonomin vet att de stundtals har varit ganska intensiva. Från svenskt håll har exempelvis synen på vattenkraft, skog och bioenergi varit föremål för skilda uppfattningar.

Taxonomin har ju inte varit helt okontroversiell att döma av diskussionen i media, hur ser du på den diskussionen?

– Vi har en i grunden positiv inställning till taxonomin. Det är sannolikt ett nödvändigt inslag i målsättningen att ställa om de finansiella flödena för att understödja en hållbar utveckling. Sedan är det nog inte ur ett svenskt vidkommande helt perfekt i sin första version. Men det är viktigt att komma ihåg att avsikten är att systemet kontinuerligt ska revideras. Det är inte hugget i sten. ■

PARISAVTALET

Avtalet i samband med Förenta nationernas klimatkonferens 2015 i Paris. Världens samtliga länder har undertecknat avtalet. Det innehåller 29 artiklar. I artikel två anges de tre övergripande målen:

- Den globala temperaturökningen ska begränsas till långt under två grader och ansträngningar göras för att hålla ökningen under 1,5 grader.
- Anpassningsförmågan till skadliga effekter av klimatförändringarna ska förbättras.
- Finansiella flöden ska göras förenliga med en väg mot låga utsläpp av växthusgaser och klimatresilient utveckling.

Det är i anslutning till det tredje målet som EU:s taxonomi tillkommit.

NY HÅLLBARHETSSTRATEG TILL KOMMUNINVEST

”Jag tror att det finns enorm potential i finansmarknaden

I höst börjar Hanna Leife på Kommuninvest som ny Hållbarhetsstrateg. Hon ser fram emot att stötta sina kollegor och Kommuninvests medlemmar i det framtida hållbarhetsarbetet.

Vad ska du göra på Kommuninvest?

– Min förhoppning är att jag ska kunna bidra till att stärka Kommuninvests kompetens på hållbarhetsområdet så att Kommuninvest i sin tur ska bli ännu bättre på att stötta sina medlemmar.

Hur kommer medlemmarna märka din närvaro?

– Tanken är att jag ska ha en tät dialog med dem, så många kommer jag säkert träffa personligen.

Hur kom det sig att du blev intresserad av Kommuninvest?

– Jag tror att det finns enorm potential i finansmarknaden. Att få pengarna som slussas från sparande till investeringar att verkligen göra nytta. Det inspirerar mig att jobba med något som potentiellt kan innebära så stora och viktiga förändringar.

Vad har du gjort tidigare?

– Jag kommer närmast från en tjänst som hållbarhetsstrateg på Norrtälje kommun, där jag stöttat kommunens förvaltningar och bolag i deras hållbarhetsarbete. Tidigare har jag även jobbat med kommunala VA-frågor och med miljötillsyn.

HANNA LEIFE

Ålder: 40

Bor: Norrtälje

Bakgrund: Utbildad biolog och miljö- och hälsoskyddsinspektör.

”

Klimatanpassningen och social hållbarhet är de stora hållbarhetsfrågorna framöver.

gare har jag även jobbat med kommunala VA-frågor och med miljötillsyn.

Har du sysslat med finansiella tjänster tidigare?

– Nej, det är helt nytt för mig! Men jag tänker att mina kollegor har så mycket kompetens på det området, så jag får bidra med annat. Jag hoppas det i alla fall!

I det här numret har vi en artikel om den nya EU-taxonomin. Det innebär ju en stor omställning för finansmarknaden, vad tänker du om det?

– Det är klart det kommer innebära stora förändringar. Taxonomin är ett verktyg för att nå EU:s miljömål och kommer bli ett stöd för oss alla, så det är positivt att vi har den. Sedan vet vi inte allt om innehållet, det är ju inte riktigt klart än.

Om du får göra en spaning, vad tror du de stora hållbarhetsfrågorna framöver kommer att bli?

– Utöver att begränsa vår klimatpåverkan är klimatanpassningsfrågan förstås jättestor, och kommer fortsätta växa. Men också frågor kring social hållbarhet är en nyckelfaktor för samhället som vi kommer behöva jobba mycket med.

Hur känns det att börja jobba?

– Jag ser supermycket fram emot det! Det känns otroligt roligt. Jag har redan blivit väldigt bra välkommen. Jag ser framförallt fram emot att tillsammans med medlemmarna bidra till en samhällsutveckling som är mer hållbar.

TEXT: ANDREAS ERICSON

På gång

Medlemssamråd 2022

Mellan den 18 januari och 3 februari 2022 genomförs Kommuninvests medlemssamråd.

Detta är ett forum för information, inspiration och samtal i ägarkretsen.

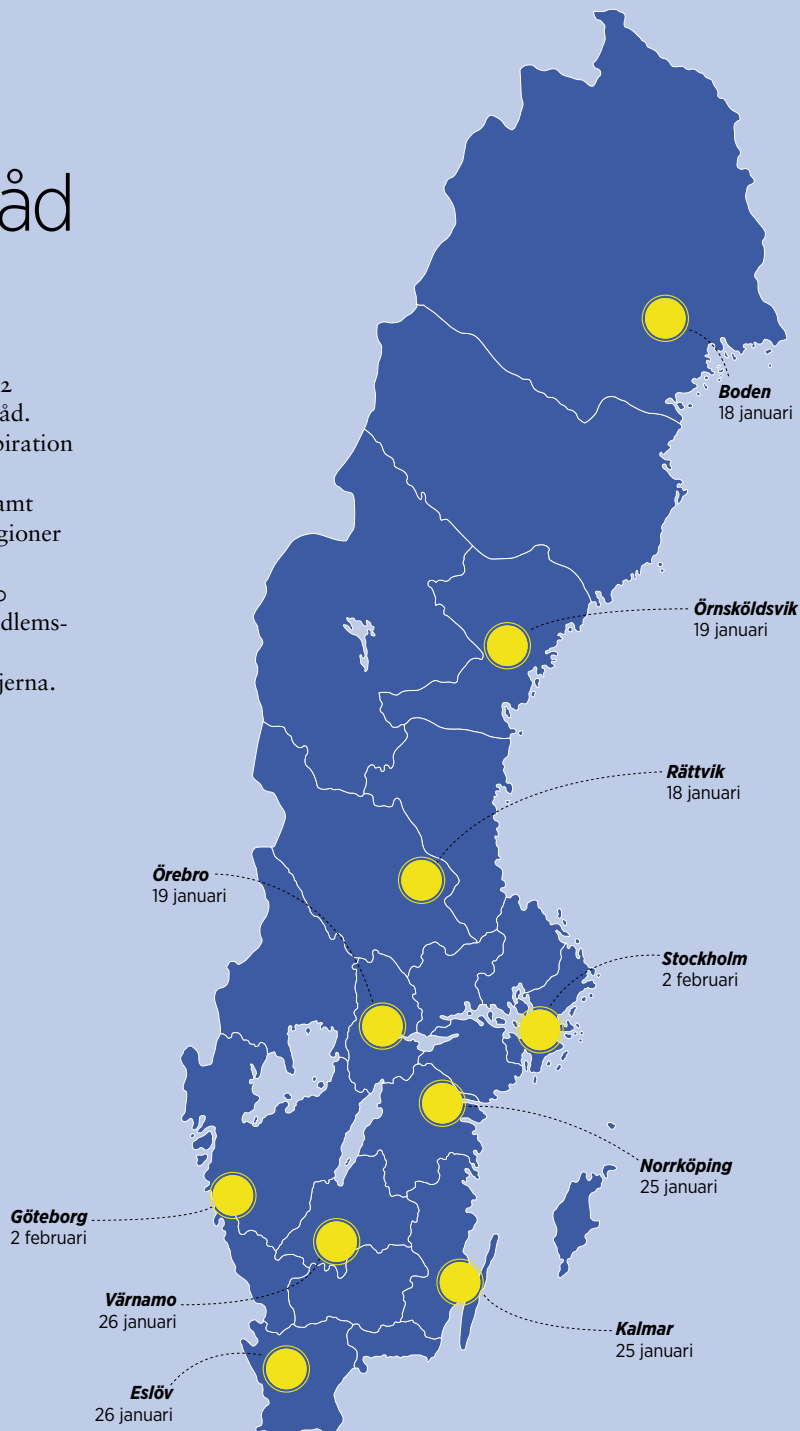
Inbjudna att delta är förtroendevalda samt nyckeltjänstepersoner i kommuner och regioner som är medlemmar i Kommuninvest.

Denna gång är planen att genomföra 10 medlemssamråd i fysiskt format och 4 medlemssamråd i digitalt format.

Vi återkommer under hösten med detaljerna.

För mer info:

www.kommuninvest.se/samrad

Digitalt medlemssamråd 2022

Torsdagen den 20 januari
Torsdagen den 27 januari
Tisdagen den 1 februari
Torsdagen den 3 februari

5 frågor till en förnyare

Använder drönare för att rätta kommunkartor

Fastighetsgränser i digitala kartor är ofta fel och att rätta dem tar tid. För snabbare resultat testar Malin Sträng på samhällsbyggnadskontoret i Värmdö kommun drönare.

Vad är problemet med fel i digitala kartor?

– Kartorna används av många: Lantmäteriet, kommunerna, Hitta och Eniro. Bara i Värmdö har vi 37 500 felaktiga gränspunkter. Juridiskt är det inget problem. Det är gränsröret som gäller. Men nu planerar vi att digitalisera de befintliga detaljplanerna. Det går inte om gränserna är fel.

Hur kom ni på att använda drönare?

– Att mäta på det traditionella sättet med GPS är tidskrävande och det tar lång tid att hitta gränspunkterna, så vi ville hitta en mer effektiv metod. Tanken att använda drönare är nog inte ny, men vi är först med att testa. Projektet görs i samarbete med företagen Aveki och LE34

Hur gick ni tillväga?

– Eftersom en stor del av jobbet är att hitta gränsrören bad vi 100 fastighetsägare i ett testområde att själva trä en särskild platta över gränsrören så att drönaren hittar och kan fotografera dem.

Hur har det gått?

– Över förväntan! 25 procent av fastighetsägarna markerade sina gränspunkter och det räckte gott för att vi kunde rätta kartorna. Med hjälp av drönaren kan vi fastställa gränspunkterna med 5 cm noggrannhet. Det är nästan lika bra som med traditionell mätning.

Vad är nästa steg?

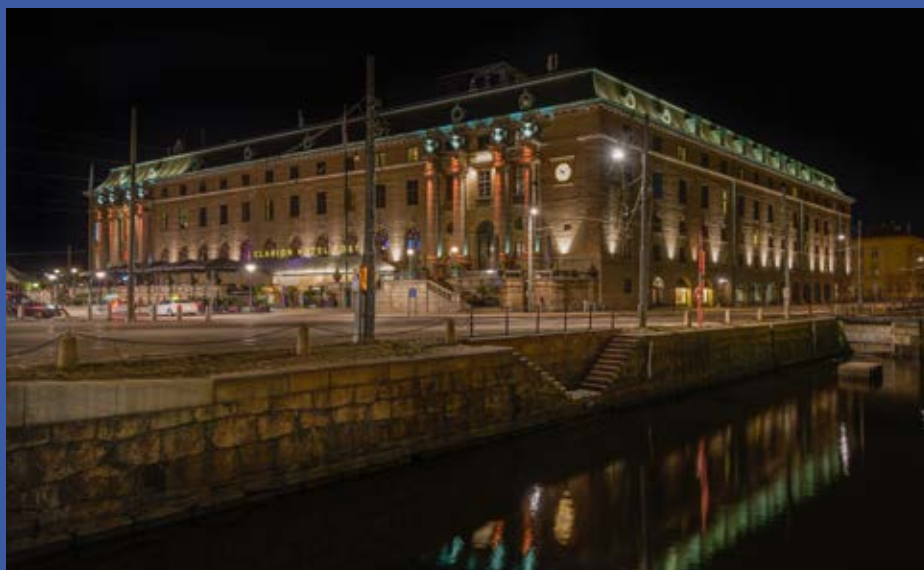
– Vi håller på att utveckla en app så att fastighetsägare själva ska kunna ta bild på sin gränspunkt innan den drönarmäts. 2022 planerar vi att köra skarpt och detaljplanera ett helt nytt område med hjälp av data och bilder från drönare

BSVERIGE
PORTO BETALT
PORT PAYÉ

Save the date!

Föreningsstämma den 31 mars 2022 på Clarion Hotel Post i Göteborg

Planen är att föreningsstämman arrangeras i fysiskt format.
Detta kan komma att kompletteras med möjligheter till digitalt deltagande.
[Vi återkommer med detaljer](#)

www.kommuninvest.se/stamma

293 kommuner och regioner är medlemmar i Kommuninvest.
På föreningsstämman utvecklar vi vårt samarbete vidare.

KOMMUNINVEST